

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Николай Атанасов Марин,
преподавател в Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград,
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“

в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.6 Право,
докторска програма „Международно право и международни отношения“,

Автор: Стоян Пантелеев Мемцов

Тема: „АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА МЕЖДУНАРОДНОПРАВНИЯ
СТАТУС НА КОСОВО“

Научен ръководител: проф. д.ю.н. Надя Бояджиева

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РЗЗ- 3147 от 12 .07.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА МЕЖДУНАРОДНОПРАВНИЯ СТАТУС НА КОСОВО“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма „Международно право и международни отношения“.

Автор на дисертационния труд е Стоян Пантелеев Мемцов, зачислен със Заповед № РЗЗ -328 от 29.01.2013 г. на Ректора на ПУ като докторант в редовна форма на обучение по докторска програма „Международно право и международни отношения“ към катедра „Международно и сравнително право“ на Юридическия факултет на ПУ, с научен ръководител проф. д.ю.н. Надя Бояджиева от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Стоян Пантелеев Мемцов е роден на 30.08.1985 г. Завършил е висшето си образование по специалност „Право“ в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от докторанта комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Видно от приложените документи, докторантът е изпълнил успешно всички дейности и задачи, заложи в индивидуалния му план за обучение.

2. Актуалност на тематиката

Темата на дисертационния труд безспорно е актуална, с оглед на теоретическото и практическо значение на въпросите, свързани с определянето на международноправния статус на Косово – една от териториите, обявили едностранно своята независимост без съгласието на териториалния суверен.

Факт е, че към настоящия момент в доктрината все още не е намерено категорично решение по основните проблеми, свързани със статуса на областта Косово, напротив – налице са множество противоречиви становища и все още непреодолимо разделение в позициите на международноправните субекти. Темата за правосубектността на самоопределената се териториална област е особено деликатен международноправен и политически въпрос, и потвърждава навремеността на научното изследване.

3. Познаване на проблема

Всеобхватността на дисертационното изследване, както и качеството на направените изводи и обобщения, не оставят никакви съмнения относно познанията на докторанта не само в областта на поставения проблем, но и като цяло в научната област на международното право и международните отношения. Творческият подход е ясно изразен, посредством представените нормативни и теоретични анализи, научни изводи и приложни резултати, както и изложената оригинална авторова позиция по разискваните въпроси.

Докторантът правилно е разграничил кръга от въпроси, чиито отговори трябва да бъдат намерени, за да се разреши основният проблем за международноправния статус на Косово. Първият съществен въпрос е свързан с приемането на Косово като ефективна общност, за чийто отговор следва да се прецени доколко областта покрива традиционните критерии за държавност, основани на принципа на ефективността – постоянно население, определена територия, ефективно правителство, способност да влиза в отношения с други държави и независимост във вътрешните и външните си дела. Вторият спорен въпрос се отнася до съответствието с нормите на международното право на фактическото отделяне на Косово като суверенна територия. Другите належащи въпроси са свързани с признаването на Косово от международната общност и присъединяването му към ООН и други регионални международни организации.

4. Методика на изследването

Избраната от докторанта методика на изследване позволява да се осъществи пълноценно поставената цел и да се даде отговор на проблемите, предмет на решаване в дисертационния труд. Използвани са нормативен, историческо-хронологичен, логическо-аналитичен и систем метод на изследване, съчетани по необходимост със сравнителноправен анализ.

Обектът на изследване е анализиран всестранно както от теоретичен, така и от практически аспект, като са формулирани съответните изводи и обобщения.

От особена важност за изпълнение на задачите в дисертационното изследване, както правилно докторантът е отбелязъл, са проследяването и анализа на политическите и социално-икономическите процеси, довели до възникването на Косовския проблем и произтичащите от него последици. Необходимостта от такава историческа ретроспекция определя интердисциплинарния характер на дисертационния труд. Едновременно с това докторантът се е постарал да синтезира и обсъди становищата на множество автори и експерти, включително позициите на международни и регионални организации по въпроса за правосубектността на Косово.

В резултат на подробния историко-политически, социално-икономически и нормативен анализ са предложени и потенциални решения на Косовския проблем.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд се състои от увод, изложение в пет глави, заключение, списък с библиография и две приложения, в общ обем от 387 страници.

Първа глава е озаглавена „*Косово: историческа, политическа и правна рамка*” и е посветена на историческото развитие, социалните и демографските специфики на Косово. Представеният историко-политически анализ е необходима предпоставка, за да се разберат причините за сръбско-албанския антагонизъм в региона, довел до политическата криза, хуманитарната катастрофа и военната намеса на НАТО в края на 90-те години на XX век, както и до едностранното обявяване на независимостта на Косово през 2008 г. Така нареченият „Косовски проблем“, касаещ неговата предполагаема държавност, неминуемо е резултат от сложните правно-политически, социално-икономически, етнически и идеологически взаимоотношения между албанците и сърбите в тази част на Балканския полуостров.

В глава втора, озаглавена „*Косово като ефективна общност*” се поставя началото на същинския правен анализ на проблемите, свързани с международноправния статус на Косово. Обсъден е въпросът за изпълнението от страна на Косово на традиционните критерии за държавност, основани на принципа на ефективността. Идентифицирани са традиционните и съвременните критерии за съществуване на държавата, като се търси отговор на въпроса доколко създаването на държавата се регулира от нормите на международното право.

Вследствие на подробния анализ, авторът достига до извода, че Косово е държава, доколкото покрива класическите критерии за държавност съгласно Конвенцията от Монтевидео и обичайното международно право, както и че Косовската независимост е необратима.

В глава трета, озаглавена „*Косово, правото на самоопределение и едностранното отделяне*“, е разгледано съответствието на едностранното отделяне на Косово с нормите на международното право, което е необходима предпоставка за универсалното признаване на

легитимността на самоопределилата се област. В тази връзка е проследено историческото развитие на *правото на самоопределение* от неговото зараждане по време на Американската и Френската революции от последната четвърт на XVIII век до наши дни.

Обсъдени са обстойно и споровете относно разграничението между *вътрешния и външния аспект на правото на самоопределение*, както и относно тълкуването на понятието „народ“ като носител на правото на самоопределение.

Глава четвърта разглежда *проблема за признаването на Косово и ефекта от получените признавания по отношение на неговия статус*. Като основен проблем при признаването авторът е посочил въпросът за неговия характер и спорът между конститутивната и декларативната теория – т.нар. „голям дебат“. Анализирани са и въпросите на *колективното признаване и колективното непризнаване*, както и последиците от *прибързаното признаване*.

Следва да бъде подкрепен изводът на автора, че Косово е „частично“ признато, тъй като призналите го държави (111 държави членки на ООН към март 2017 г.) са малко повече от непризналите го, като в последните години интензитетът на получените признавания сериозно се забавя. Правилно е обобщено, че липсата на универсално признаване на Косово не означава, че същото не отговаря на критериите за държавност, но въпреки това правният ефект от признаването му по отношение на неговия международноправен статус остава неясен. Като наложително и ефективно решение за преодоляване на тази неопределеност е посочено приемането на отделилата се общност за член на ООН.

Глава пета „*Косово и международните организации*“ е посветена по-конкретно на възможността Косово да бъде прието за член на ООН, като са анализирани проблемите, които биха възникнали в процеса на одобрение на едно такова членство. Разгледани са и предпоставките за членство на отделилата се област в три от големите регионални международни организации – Европейския съюз, НАТО и Съвета на Европа, и е обсъден ефектът, който би имал подобно членство по отношение на нейния международноправен статус.

Заслужава да се отбележи и разнообразната библиография, ползвана от автора за разработването на дисертационния труд, като същата включва множество литературни източници на български, английски и френски езици; интернет източници; съдебна практика на Международния съд и други международни и национални съдилища; релевантни международноправни инструменти и нормативни актове.

По-съществените научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд, които намирам за необходимо да бъдат открити са:

1. Структурираният цялостен анализ на отделните аспекти на Косовския проблем, които са подредени в логическа последователност, чрез използването на интердисциплинарен научно-изследователски подход.

2. Подробният анализ на традиционните критерии за държавност, основани на принципа на ефективността и конкретното им приложение към случая с Косово, с цел установяването на неговата съвместимост с тези критерии.
3. Опитът да се установи съществуването на право на компенсаторно отделяне в международния обичай и определянето на отделните критерии за допустимост на същото.
4. Анализът на проблемите и перспективите пред членството на Косово в ООН, Европейския съюз, НАТО и Съвета на Европа, както и изследването на последиците за статуса на Косово от едно такова членство.
5. Формулираните в дисертационния труд изводи относно международноправния статус на Косово съдържат полезна информация и могат да служат като добра основа при решаването на редица регионални проблеми, включително тези, касаещи евроинтеграцията на Западните Балкани.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантът е подготвил общо три статии, посветени на отделни аспекти от Косовския въпрос, които са логическо продължение и естествено допълнение към формулираните научни и научно-приложни резултати в дисертационния труд.

Заслужава положителна оценка стремежът на автора да заема и отстоява лична позиция при разглеждането на отделните въпроси от предмета на изследване, както и да предлага иновативни идеи относно тяхното разрешаване.

7. Автореферат

Представеният автореферат към дисертационния труд е в обем от 33 страници и в структурно отношение отговаря на нормативните изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Същият съдържа кратко изложение на актуалността на темата, предмета, обекта, целите, задачите и структурата на научното изследване, справка за основните приноси на труда според автора, както и списък на публикациите по темата.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Като критични бележки следва да се посочат множеството повторения в изложението, както и техническите грешки, които при една бъдеща редакция лесно могат да бъдат отстранени. Това, обаче, не намалява стойността на дисертационния труд, който препоръчвам да бъде официално издаден от автора, за да послужи като своеобразен наричник по въпросите на международноправния статус на държавите и признаването на тяхната независимост.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантът Стоян Пантелеев Мемцов притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Международно право и международни отношения“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното дисертационно изследване и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Стоян Пантелеев Мемцов** в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма „Международно право и международни отношения“.

27.08. 2017 г.

Изготвил становището:

(Доц. д-р Николай Марин)